Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Muistio

5.11.2024

VN/1/2024
VN/1/2024-TEM-118

Työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijalausunto Hallintovaliokunnalle 6.11.2024 - E 60/2024 vp – (RESTORE)

Valtioneuvoston selvitys: Komission ehdotus asetuksen (EU) 2021/1058 ja asetuksen (EU) 2021/1057 muuttamisesta - alueellinen hätäapu jälleenrakennukseen (RESTORE)

Komission ehdotus

Syksyn tuhoisat luonnonkatastrofit Keski- ja Etelä-Euroopassa ovat aiheuttaneet poikkeuksellisen suurta inhimillistä hätää ja aineellisia vahinkoja. Komissio arvioi luonnonkatastrofien yhä yleistyvän ja ehdottaakin jäsenvaltioille mahdollisuutta vapaaehtoisiin EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmamuutoksiin, jolla mahdollistettaisiin EU:n tuki luonnonkatastrofien vaikutusten hoitoon nykyistä laajemmin.

EU:n monivuotiseen talousarvioon 2021 - 2027 sisältyy useita luonnonkatastrofeista aiheutuneiden tuhojen vaikutusten hoitoon ja ennallistamiseen käytettävissä olevia välineitä. Nyt annettua komission RESTORE-ehdotusta vastaa tarkoitukseltaan lähimmin Euroopan solidaarisuusrahastoasetus, jota on vuodesta 2021 alkaen toteutettu osana solidaarisuus- ja hätäapuvarausta (SEAR). Solidaarisuusrahastosta myönnetään hakemuksesta avustuksia, jolla täydennetään edunsaajavaltion julkista rahoitusta suurissa luonnonkatastrofeissa ja vakavissa kansanterveysuhissa.

Komission RESTORE-ehdotuksella mahdollistettaisiin koheesiopolitiikan ohjelmamuutokset, joihin liittyvät hätäapu- ja jälleenrakennustoimet jäsenvaltioissa voitaisiin toteuttaa 100 %:n EU-tuella. Lisäksi jäsenvaltio voisi hyödyntää 30 %:n ylimääräisiä ennakkomaksuja. Tuettaviin toimiin ehdotetaan myös vähäisiä laajennuksia. Poikkeussääntelyn mukaisille erityisille luonnonkatastrofi-toimintalinjoille kohdennettava Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroo-

Postiosoite Postadress Postal Address Työ- ja elinkeinoministeriö	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

pan sosiaalirahasto plussan (ESR+) rahoitus voisi olla korkeintaan 10 % jäsenvaltion kokonaisallokaatiosta (EAKR, ESR+ ja koheesiorahasto yhteensä). Ehdotetut muutokset olisivat voimassa kuluvan ohjelmakauden 2021 - 2027.

Komissio ei ehdota muutoksia nykyisiin talousarviositoumuksiin ja muutos pysyisi kokonaismäärärahojen rajoissa. Komissio esitti vuodelle 2025 annetussa 1. oikaisukirjelmässä EAKR:n maksumäärärahojen lisäämistä 3 miljardilla eurolla. Maksumäärärahojen osittainen etupainotteisuus tasaantuisi myöhemmässä vaiheessa ohjelmakautta kokonaismäärärahojen pysyessä muuttumattomina. Asiassa on annettu aiemmin U-kirjelmä (U 35/2024 vp jatkokirjeineen).

Luonnonkatastrofiin, joka on tapahtunut 1.1.2024 alkaen sovellettavan RESTORE-tuen soveltamiskynnys on komission ehdotuksessa asetettu solidaarisuusrahastoasetusta matalammalle. Suomeen ei ole kohdistunut solidaarisuusasetuksessa tarkoitetun mittaluokan ylittäviä luonnonkatastrofeja. Jäsenvaltioilla olisi mahdollisuus hyödyntää koheesiovaroja sekä solidaarisuusrahastoasetuksessa tarkoitetut kynnysarvot ylittävissä, että sen alittavia vahinkoja aiheuttavissa luonnonkatastrofeissa. Olennaista olisi, että jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen esittää ohjelmavarojen uudelleensuuntaamista koskevan pyynnön 4 kuukauden määräajassa.

Luonnonkatastrofi-käsitettä suhteessa muihin katastrofeihin ei ole määritelty komission RESTORE-lainsäädäntöehdotuksessa eikä määritelmää sisälly myöskään solidaarisuusrahastoasetukseen. Luonnonkatastrofien erottaminen ihmisen toiminnan aiheuttamista tai ihmisen toiminnan pahentamista katastrofeista voi olla vaikeaa, koska erilaisten katastrofien aiheuttamien tuhojen laajuus on usein riippuvainen ihmisen toimista.

Suomen kannan keskeinen sisältö

Suomi voi kokonaisuutena tukea komission ehdotusta.

Koheesiopolitiikan osalta Suomi suhtautuu perinteisesti erittäin kriittisesti 100 % EU-osarahoitukseen ja pitää ehdotettuja ennakoita liiallisena.

Suomi korostaa erilaisiin katastrofeihin liittyvien uhkien vähentämistä ja varautumista.

Suomen kanta on kokonaisuudessaan E 60/2024 vp -kirjelmän sivulla 2.

Koheesiopolitiikan varautumistoimet 2021 - 2027

Koheesiopolitiikan ohjelmien erityistavoitteessa 2.4 tuetaan jo nykyisin ilmastonmuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistämistä. Toimet voivat koskea esimerkiksi pk-yritysten tuotteiden ja palveluiden kehittämistä ja kaupallistamista, kuten ilmastonmuutoksen edellyttämiä turvallisuuteen ja katastrofivalmiuteen liittyviä tuotteita ja ratkaisuja, mukaan lukien digitekniikka.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021 – 2027 –ohjelmassa tarkoitukseen on käytettävissä noin 39,2 miljoonaa euroa (käyvät hinnat).

Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) määrärahat tähän käyttötarkoitukseen ovat eräissä maissa merkittäviä, toisten hoitaessa varautumistoimet kansallisista määrärahoistaan:

Jäsenvaltio	**Erityistavoite 2.4 EAKR-rahoitus 2021 – 2027 (milj. €)**
Puola	2 728,8
Italia	1 588,6
Kreikka	1 097,5
Espanja	855,9
Saksa	642,0
Unkari	604,5
Romania	572,1
Ranska	500,2
Tshekki	461,0
Kroatia	421,2
Portugal	403,9
Bulgaria	186,2
Slovakia	170,1
Latvia	153,8
Slovenia	113,1
Liettua	84,7
Suomi	**39,2**
Ruotsi	28,9
Belgia	27,6
Viro	16,9
Tanska	-
Itävalta	-
Irlanti	-
Luxemburg	-
Malta	-
Kypros	-
Yhteensä	**10 696,2**

Lähde: Komission Koheesiodata-tietokanta, haettu 31.10.2024

Muuta asiaan liittyvää ajankohtaista valmistelua

Presidentti Sauli Niinistö on toiminut komission erityisneuvonantajana 30.10.2024 julkaistussa raportissa ”*Safer together*”, jossa ehdotetaan EU:n siviili- ja puolustusvarautumisen parantamista.

Raportin mukaan varautuminen tulisi huomioida EU:n budjetoinnissa läpileikkaavana periaatteena. Merkittävien rakenteellisten ja alueellisten investointien, erityisesti koheesiopolitiikan, tulisi sisältää turvallisuusriskejä ja katastrofien sietokykyä, ilmastokestävyyttä ja kriisivalmiutta koskevat toimet.

Valtioneuvoston aluekehittämispäätöksessä 2024 - 2027 käsitellään varautumista erilaisiin häiriö- tai poikkeustilanteisiin osana kokonaisturvallisuutta.

Jatkokäsittely ja sen aikataulu

Komissio on ehdottanut asian käsittelyä kiireellisenä. Espanjan viimeviikkoiset katastrofaaliset tulvat jouduttanevat ehdotuksen hyväksymistä.

Neuvosto hyväksynee tavanomaisessa lainsäätämisjärjestyksessä hyväksyttävän säädöksen komission ehdotuksen mukaisena.

Komission ehdotuksen oletettavasti viimeinen käsittely neuvoston työryhmätasolla on 11.11.2024 ennen ratkaisevaa Coreper-käsittelyä.
+++